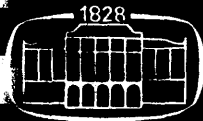

MAGYAR KÖNYV- SZEMLE

1970

4. SZÁM

MAGYAR KÖNYVSZEMLE 86. ÉVF. 4. SZ. 239—428. l. BUDAPEST, 1970. OKT.—DEC.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

I. OSZTÁLYÁNAK

KÖNYVTÖRTÉNETI ÉS BIBLIOGRÁFIAI FOLYÓIRATA

1970. (86. évf.) 4. sz.

SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

MÁTRAI LÁSZLÓ

(a szerkesztő bizottság elnöke)

DEZSÉNYI BÉLA

(szerkesztő)

HAVASI ZOLTÁN

KÓKAY GYÖRGY

MEZEY LÁSZLÓ

TARNAI ANDOR

WINTERMANTEL ISTVÁN

(technikai szerkesztő)

SZERKESZTŐSÉG:

Bp. VIII., Pollack Mihály tér 10.
Telefon: 336—323

Megjelenik negyedévenként.

Terjeszti a Magyar Posta.

Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben, a Posta Központi Hírlapirodánál (KHI, Bp. V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI. 215—96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: Ft 60.—

Előfizethető és példányonként megvásárolható az Akadémiai Kiadónál, Bp. V., Alkotmány u. 21. Tel.: 111—010, (pénzforgalmi jelzőszám 215—11482) és az Akadémiai Könyvesboltban, Bp. V Váci u. 22 Tel.: 185—612.

A szerkesztőség legfeljebb 1 ív terjedelmű és a MSZ 9651 szabványnak megfelelő kéziratokat fogad el (egy oldalon 30 sor, soronként 60 leítés, jegyzetek a főszöveg után).

A tudománypolitikai irányelvek néhány elméleti útmutatása a szakirodalmi információs tevékenységek számára

1. Kutatás — szakirodalom — információ

„Azt kérjük a tudósoktól: szegezzék tekintetüket a csillagokra, de nézzenek a földre is . . .”¹ Ha úgy tetszik, egyszerűen a forradalmárhoz illő holnap-sürgetés kapcsolódik össze Kádár Jánosnak ezekben a szavaiban az államférfi reálpolitikai józanságával. De itt egy másik síkon mozgó gondolatmenet vezérmotívumaként kínálkoztak idézésre. Maga a tudomány, saját tudománya szédíti a csillagokba az embert s kényszeríti arra, hogy itt a földön vesse meg a lábát — ma inkább, mint valaha.

A *Tudománypolitikai irányelvek* s a hozzájuk fűzött hivatalos nyilatkozatok nem bocsátkoztak bővebb tudományelméleti fejtegetésekbe. Ez az előkészítés dolga volt s a realizáló kifejtés dolga lesz. Mindamellett a pártokmányban² foglalt tézisek, útmutatások elegendő közvetlen és közvetett fogódzót adnak a figyelmes tanulmányozónak arra nézve, hogy a javak és ismeretek termelésének milyen új sajátosságai, fejlődésünk milyen szükségletei tüzték napirendre a tudományfejlesztés ügyét, és hogy a *tudománypolitikai gyakorlat* számára kitűzött irányelvek milyen *tudományelméleti* alapokon épülnek. E figyelmes tanulmányozásra vállalkozva, hadd fussuk át először is napjaink tudományának azokat a sajátosságait, amelyek már az Irányelvekben, konkrét megállapítások háttéréként kirajzolódnak, s amelyekből biztonsággal vonhatjuk meg a könyvtári tevékenységet a kutatással és a termeléssel összekötő erővonalakat.

a) *A tudomány közvetlen termelőerként való fellépésének* gyakran emlegetett (de elméletileg kellően ki nem merített) ténye nem csupán annyit jelent, hogy „a világgazdaságban végbemenő rohamos technikai, technológiai fejlődés a mi gazdasági életünkben is parancsolóan írja elő az új és új tudományos eredményekre való támaszkodást” s ennek megfelelően a termelésnek „hatékonyabb kapcsolatot kell létesítenie a tudományos műhelyekkel”, hogy „közelebb kell hozni egymáshoz az elméletet, a kutatást és a gyakorlatot”, különben „kínosan lemaradunk a nemzetközi versenyben”. *Maga a termelés változott meg* oly módon, hogy annak manuális és a „hagyományos” gépeket kiszolgáló formái (tehát azok a formák, amelyek a tudomány közreműködése nélkül, vagy külsőleges, alkalmi és közvetett közreműködésével valósulnak meg, gyors visszavonulóban vannak, s ezzel szemben robbanásszerűen terjed az új technológia, amely egyes munkamozzanataiban, vagy összefüggő

¹ Kádár Jánosnak az MSZMP Központi Bizottsága 1969. július 2-án az *Irányelvek* előkészítésében részt vett tudósok és funkcionáriusok egy csoportja számára rendezett fogadásán elhangzott felszólalásából.

² Az *MSZMP Központi Bizottságának tudománypolitikai irányelvei*. Bp. 1969. Kossuth K. 72 l. (A további jegyzetekben: *Irányelvek*.)

folyamatkomplexumaiban tudományos problémamegoldó mozzanatokkal ötvöződik, sőt esetleg közvetlenül is felölti a tudományos feladatmegoldás jellegét. Immár nem utópia, ha ebben a vonatkozásban a munkamegosztás során széthasadt ember integrálódásának körvonalait vetítjük magunk elé, ha *a munka és a megismerés munkamegosztásos különválásának megszüntetését* nem az eszkatológikus reménykedés, hanem a tervezés perspektívájába helyezzük. *Nem csupán a fejlesztés*, vagy a verseny győzése sürgeti tehát a termelő és a tudományos megismerő munka összekapcsolását, *hanem egyszerűen maga az adott termelési bázison* (kommunista jövőnk gazdasági küszöbétől szolgáló bázison) *való folyamatos életvitel*. E vonatkozásban mindeddig nem jutott elég hangsúlyhoz az az alapvető tény, hogy az időszerű vagy éppen a konkrét termelési feladatokhoz kapcsolódó kutatások csupán egy bizonyos hányadát teszik ki a termelésbe bevitt és beviendő tudományos ismereteknek s ezek maguk is sok más ismeret, egyáltalán az emberi tudáskincs termékei, függvényei. Tehát *nem csupán a termelődd új ismeret az, ami „termelőből válik”, hanem a meglévő, a régen meglévő is: a könyvekben, könyvtárakban felhalmozott ismeretkincs, könyvtári szaknyelven: a rögzített információ.*

b) *A modern tudomány létfeltételei és válságtünetei a tudományos ismeretek áradatszerű termelődésének és felhalmozódásának korában.* Az az ellentmondás, amely a tudományos megismerés társadalmi és történelmi folyamat jellege folytán *a felhalmozódó ismeretek végtelen mennyisége s az egyéni tudat véges befogadóképessége közt fennáll*, napjainkban oly végetelenségé vált, hogy nemcsak az egyén tudóssá, tanulttá, emberré érlelését teszi egyre problematikusabbá, hanem egyik fő akadály a annak, hogy az alkalmazásra, új ismerethibridek nemzésére kész tudás hatalmas tömegei eljussanak a gyakorlatba s a szellemi élet vérkeringésébe. Szellemi életünk egyik tragikus paradoxona, hogy ez az általános válsággal fenyegető s éppen ezért átfogó, radikális rendszabályokat sürgető jelenség mindeddig inkább csak részleges és viszonylag erőtlen ellenintézkedésekkel találta magát szemben. (Mint milyen egy-egy információs szerv létrehozása, vagy a nem elég mély oktatási reformkísérletek sora.) *E mindennél előbbvaló probléma a könyvtári és információs terület belső ügyeként kezeltek s éppen a legközvetlenebbül érintett rétegeket: a főiskolai oktatókat és az alkotó kutatókat viszonylag kevésbé foglalkoztatja. Az Irányelvek számos tézise és gyakorlati útmutatása éppen ezért e felismerések úttörő jelentőségű tudománypolitikai konzekvenciáiként értékelhetők. Ezekhez kapcsolódva nem lesz nehéz konkrét könyvtárpolitikai következtetésekhez jutnunk.*

c) *A tudományos kutatás* (amely lényegét, végső összefüggéseit tekintve mindig is társadalmi jellegű volt) *közvetlenül társadalmi jellegűvé válik.*³ Ez nemcsak a természettudományokra, a nagy beruházásokat, intézeti vagy munkaközösségi összefogást igénylő kutatási feladatok klasszikus területére érvényes (s azokra a társadalomtudományokra, amelyekben a team-work alkalmazásra talál), hanem azokra a diszciplínákra is, amelyek jellegzetességének szoktuk tekinteni a művelés egyéni voltát, amelyeken azonban a kutató egyén többnyire megmozdulni is alig képes a különböző segédcsoportok — első-sorban éppen a könyvtári és információs munkások — közvetlen együtt-

³ „A fejlődés nyomán átalakulóban van maga a tudományos tevékenység is. A tudományos kutatás volumene egyre inkább iparági méretekkel jellemezhető, s a társadalmi tevékenység egyik szervezett — egyes területeken iparszerű szervezet jegyeit felmutató ágazatává válik.” (*Irányelvek*, 37. 1.)

működése nélkül. (Nem is szólva a közvetett társadalmi vonatkozásokról, mint amilyen az eredmények társadalmi kontrolljának a hagyományosnál jóval szigorúbb és intézményesebb érvényesülése, a kutatási feltételek, eszközök társadalmi jellege stb.) A tudományos intézetek és munkaközösségek működésének ma még meglehetősen általános fogyatékosága, hogy embereiket az effektív kutatási feladatokra vetik be, s a közvetett feladatokat, amelyek közt elsőrendű az információszerzés és -közlés, a voltaképpeni feladattól többé-kevésbé elkülöníthető, alárendelt szükségletnek tekintik. E járulékos feladatokat kezdő, vagy kisebb kapacitású munkatársakra, segéderőkre bízják, külső szervektől várják, vagy éppen megelégszenek azzal az informáltsággal, amelyet ki-ki az érdemi kutatás mellett idejéhez vagy metodikai ügyességéhez képest esetlegesen megszerez. Mindebből az információáramlás elégtelensége következik a végső soron tudománysszociológiai léptékű diszfunkció: *a tudós republikában nincs elegendő élő emberi tudat a szükséges és meglevő információk befogadására, szük a kommunikáció humán keresztmetszete, s az egyáltalán rendelkezésre álló élő tudatok befogadó, közlő munkája sincs összehangolva.*

d) *A tudomány ma már nem tekinthető többé-kevésbé autonóm és önértelmű társadalmi szektornak.* Nemcsak a termelőerőktől való általános függőség, vagy a termelésbe való beágyazottság s a kutatási feltételek előbb érintett társadalmisága miatt. *Új jelenség a tudomány benyomulása a társadalmi tevékenységek valamennyi területére, a család- és népességtervezéstől az igazgatásig és a piactervezésig.* Világtörténelmi jelentőségű tény, hogy a proletariátus eszközeként a tudomány megjelent a politikai jövőformálás küzdőterén. Mindezen mozzanatok nem hozzák magukkal az utópikus követelményt, hogy mindenki alkotó tudós legyen a maga területén. De igenis napirendre tűzik annak szükségét, hogy minden tevékenységi ág rendelkezék a megfelelő diszciplínákban jártas és alkalmazásukra felvértezett érdemi munkások elegendő számával. Ez közvetlenül nézve *képzési és munkaerőgazdálkodási probléma.* De ha megoldásának feltételeire is tekintünk, ezek közt az *információ eljuttatása és az információval való élés nyilvánvalóan elsőrendű szerepet játszik.*

e) *Egyes tudományok jelen fejlődése sajátos tudománypolitikai problémákat tűz napirendre.* Az irányelvek — érthető módon — főként a *társadalomtudományok időszerű alapkérdéseit* állítják az érdeklődés középpontjába és igen fontos elvi állásfoglalásokkal segítik azok helyes mederben történő megoldását. Nem csupán általános okok tették ezt szükségessé (tehát a társadalmi elméletnek a szocialista társadalmi gyakorlatban betöltött szerepe), hanem azok a konkrét ellentmondások is, amelyek a páratlan fellendülési szakaszát élő és sikeres offenzíváját vívó marxista filozófia és szociológia frontján éppen napjainkban kialakultak. Bár ezek az ellentmondások főleg tartalmi vonatkozásban, a társadalomtudományok alkotó művelése síkján jelentkeznek, s így az Irányelvek ismert elméleti tézisei és tudománypolitikai állásfoglalásai is szükségképp ebben a szférában mozognak, minden további lépésnek nyilvánvalóan megvannak a könyvtári és információs feltételei: akár a marxi elmélet tisztaságának megőrzésére, akár a marxista álláspont megvédésére, érvényesítésére és propagálására, vagy az empirikus társadalomtudományi kutatás és az elmélet dialektikus viszonyának mindkét vonatkozásban termékeny és megbízható alakítására gondoljunk. *Az alkotó kutatás előkészítő, irodalommal és információval megalapozó szakaszán* túlmenően, különös gondot kell fordítanunk az információs folyamatnak arra a fázisára, amely az eredmények megszületése, új ismeretek és elméletek kirajzolódása után követ-

kezik s ahol már a kommunikáció munkásai elsőrendű szerephez jutnak: az új társadalomtudományi ismereteknek, a *marxista műveltségnek és metodikai tudásnak a gyakorlatba*, a politikai, a tudományos és a nevelési praxisba való bevitelére.

2. A könyvtári fejlődés új csomópontjai

Íme, nyilvánvaló, hogy a *könyvtári problematikát* nem iskolás módon, mintegy függetlenül kell odabiggyeszteni az Irányelvek gondolatmenetéhez, kiviteli terveihez (ahogy azt a könyvtári büdzsék növelésének lapos követelése formájában néhányan megpróbálták), hanem a *termelési és tudományos tevékenységek rendszerének strukturális elemeként*, vagy inkább az egész struktúra egyik aspektusaként. Nem parallelakció szervezésén kell töprengenünk, amely bizonyos pontokon megtámogatná a főakciót, a tudománypolitikai irányelvek megvalósítását, hanem *egy vonatkozásban „le kell bontanunk”*, *konkretizálnunk kell az Irányelveket*. Így módon a voltaképpeni problémán belül maradván, a könyvtári feladat

- a) mint lényegében információs feladat,
- b) mint az egyéb típusú információs tevékenységek integráns része és
- c) mint a tudományos tevékenységek munkamegosztásos rendszerének egy érdemi ágazata,

tehát a könyvtári működés hagyományos típusához képest merőben újszerű funkcionális modellként jelenik meg előttünk.

Kádár János felszólalásában, Aczél György előadói beszédében s magukban az *Irányelvekben* ismételten kifejezésre jut, hogy nem valamiféle viharos változások meghirdetésével van dolgunk. Szó sincs arról, mintha a tudománypolitika eddigi, lényegében helyes útjáról le kellene térnünk, s forradalmi ugrásra vagy irányváltoztatásra kellene felkészülnünk. E világos beszéd méltatlan kezelése lenne azonban, ha kontextusából kiragadva, mintegy a pártkezdeményezés lekicsinylését olvasnánk ki belőle, vagy egyszerűen úgy értelmeznénk, hogy ami a tudományban végbemegy, nem sokat változtat társadalmi valóságunkon, s lényegileg a tudományművelés síkján is marad minden a régiben. Ellenkezőleg: *kellős közepén élünk a forradalmi változásnak*, amely egyrészt *általában* a termelőeszközök forradalminak nevezhető fejlődésén, másrészt közelebről, *hazai viszonylatban* a munkáshatalom kivívásán, a termelőeszközök társadalmi tulajdonba vételén, a szocialista intézmények létrehozásán, a gazdasági és kulturális építés szocialista útján alapszik. Annak hangsúlyozása mögött, hogy nem tervezzük látványos változtatásokat a tudománypolitikában, ott van a ki nem mondott alaptény, hogy a munkáosztály a tudományt már hatalmába vette, a marxizmus világnézeti alapján virágzásra segítette és megteremtette sajátos intézményi rendszerét. És hogy ezzel az alkotó még korántsem tér pihenni, azt az *Irányelveknek* olyan — nemcsak gazdasági, szervezeti, hanem elvi jelentőségű — programpontjai jelzik, mint az Akadémia és általában a kutatásirányítási rendszer reformja, a kutatási ráfordításoknak a nemzeti jövedelem növekedési ütemét meghaladó növelése, ugyanakkor a fejlesztés extenzív szakaszának lezárása, vagy a tudományos káderpolitika hatékonyabbá, korszerűbbé tétele.

Bár a könyvtári és a szakirodalmi információt szolgáltató intézmények — gyarapodva és a gyarapodást szolgálva — maguk is részesei voltak a for-

radalmi fejlődésnek, sőt — néhány régi nagy tudományos könyvtárunkat nem számítva — nagyrészt a felszabadulás óta, a szocializmus intézményrendszerének kiépítése során jöttek létre, nem mondhatjuk el, hogy a szűkebb értelemben vett tudományos tevékenységgel és tudományos intézményekkel korszerűség és teljesítőképesség dolgában lépést tartottak volna, s a maguk területén létrehozták volna a szocialista igényeknek, kritériumoknak egészükben megfelelő szervezeti és funkcionális modelleket. A könyvtárak egy részében vígan tenyészik a szakmai konzervativizmus, információs (dokumentációs) intézményeink pedig egyelőre inkább csak technikai és szervezési síkon ismerték fel korszerűsödésük útját. Maga ez a tagolódás — *szűkebb értelemben vett könyvtárakra és szűkebb értelemben vett információs szervekre* — sem egyéb, mint a megfelelő tevékenységek polgári skizofréniájának átültetése szocialista körülményeink közé. Gondolom, nem szükséges „az érem másik oldalának”, megbékítő „ugyanakkoroknak” és „objektív nehézségeknek” hangoztatásával mentegetnem e sommás kritikát. Nyilvánvaló, hogy a másik serpenyőben jókora gazdasági ráfordítás, nagy tömegű becsületes munka, sok messze mutató progresszív törekvés, tudás, hűség és jó szolgálat húzza pozitív irányba a mérleg nyelvét. Ha azonban nem az értékelés, hanem a *teendő*k mérlegét próbálom felállítani, a forradalmi jelentőségű változások zömét nem mögöttünk, hanem előttünk látom.

3. Mit vár a tudomány a könyvtárektől s hogyan alakulnak át azok, a várakozásnak eleget téve?

Könyvet és födelet, mint eddig — formálódik konzervatívjainkban a válasz. Legfeljebb több, megfelelőbb, katalógusokkal jobban hozzáférhetővé tett könyvet s olyan födelet, amely alatt otthonosabban lehet dolgozni s kevesebb idővesztéssel eljutni a kívánt információhoz. De próbáljuk csak meg egy kicsit is a felszín alá nyúlva, konkrét feltételeivel együtt szemügyre venni a hagyományos minimális programot! Melyek a „megfelelő” könyvek egyedileg, s milyen könyv-egyedek milyen megoszlású, rendszerű stb. összessége a „megfelelő” gyűjtemény? Ki bukkan rá a kiadói katalógusokban, ki találja meg a könyvtári cédulahegyek, könyvhegyek között? A kutató talán? (Mint konzervatív könyvtári felfogás szerint a tartalmak egyedül illetékes értője.) Hisz akkor jobb, ha átvedlik könyvtárossá. Már is ideje 40–60%-át fordítja informatív munkákra. Aztán meg minek akkor a könyvtár? Mert ami még a „megtaláláson”, „kiválasztáson” kívül tennivaló marad — a beszerzés, a kézbeadás — azt könnyen elvégezheti az éppen kéznél levő titkárnő. Forint is kerül beszerzésre az intézetben, néhány százezer a műszervásárlási milliók mellett. Legalább nem kell időt vesztegetni a még oly lakályos könyvtári tetők alatt: kéznél a könyv a dolgozósobában, a laboratóriumi cigarettaszünetben. Majd aztán ha új téma kerül napirendre, új könyvek veszik át a fő helyet az íróasztalon, az előzők pedig a szoba vagy az intézet egyre kevésbé rangos helyein porosodnak, míg csak a leltárosztály egy selejtezésre bátor tisztviselője kegyesen át nem segíti őket a túlvilágra.

Íme, alig tettünk néhány lépést a kínákozó egyik alternatíva nyomán, máris likvidáltuk a könyvtárat. Ha a kutatóra bízunk a saját könyvtári szükségleteiről való gondoskodást, nem jön létre könyvtár. Aktuális szükségletekhez tapadó gyűjtés nem eredményezhet szerves gyűjteményt. Hogy ez a szomszéd és a holnapi kutató, az időben élő tudós respublika, a tudományos ismerek-

tek felhalmozási és közlési folyamata szempontjából miféle végzetes rövidzárlatot eredményez, annak végiggondolását bátran rábízhatjuk az olvasóra.

De vágjunk neki a másik alternatívának! Gyűlnek a könyvtárban a könyvek, mint eddig: kötelespéldányként, ajándékban, cserében, isten nevében. Adjunk még hozzá mesebeli pénzsommát a könyvtárosnak, aki (hadd alkalmazzam egy pillanatra én is e hamis tipológiát) nem specialistája semmiféle szaktudománynak, hanem könyvtáros. Sok pénz kell kapnia, hisz ő „mindent” megvesz, szerényen a kutatóra bízva, szemelje ki az óriási éléskamrából az éppen inyére való falatot. És miközben mindezt elképzeljük, próbáljuk szem előtt tartani a tudományos ismeretek közlésének és közlekedésének modern sajátosságait, köztük a specializáció elötretolt állásainak kommunikációs nehézségeit. Az új és új eredmények, új és új problémák egymást gerjesztő motorja a nem specialista számára egyre kevésbé követhető gyorsasággal röpíti előre a diszciplínák, témakutatások ágazó, összefonódó gondolatmenetét. A megismerés számára új tárgyak, új viszonylatok kifejezése nyomán szaknyelvek egész erdői terebélyesednek ki, amelyekben a stúdiózusnak ugyanúgy otthon kell lennie, mint hajdan a latinban, csakhogy most ahány diszciplína, annyi szaknyelvi erdő. A hallatlan felhalmozódás és divergencia viszonyai közt nemcsak az összefüggések közti tájékozódás válik egyre problematikusabbá, hanem az ismert ösvényen való továbbhaladás is, ami külön utakon elért eredmények összekapcsolását, kutatási ágak és módszerek szintetizálását tételezi fel. Ha valahol, épp e vonatkozásban juthatna korszakos szerephez a könyvtár mint a grafikusán rögzített ismeretek rendszerezésének, a rendszerben szereplő tartalmak felszínre hozásának és összekapcsolásának klasszikus intézménye. Csakhogy a könyvtáros, aki nem a könyvek tartalmának specialistája, csak a könyvekét, képtelen erre a feladatra. Egyik könyvcím éppúgy nem mond számára semmit, mint a másik. Nem tudja őket sem a tartalmak természetes rendszerében elhelyezni, sem a kutatási tendenciák, szükségletek fonalán felfűzni. Nem jut el hagyományos könyvtárosi céljáig sem, hisz az anyag kézikönyvtári elrendezése, katalógusbeli feltárása immár olyan tartalmi szakismereti feltételeken alapszik, amelyek kívül esnek illetékességi körén. Minél gazdagabb a könyvtár, annál nagyobb szükség lesz strukturáló műveletekre és alkatrészekre, de annál elégtelenebbek, szegényesebbek lesznek e műveletek és alkatrészek, míg végül a csak potenciálisan szükséges, vagy éppen szükségtelen és értéktelen könyvek tömege teljesen betemeti a kutató előtt az aktuálisan szükségest. Így jutunk el a másik alternatíva nyomán is a könyvtár likvidálásához.

E könyvtári alapfogalmakat annak konkretizálásául kellett itt exponálni hogy könyvtárról, információról beszélve, milyen könyvtári modellre és könyvtárosi szemléletre gondolok. Amikor azt állítom, hogy a tudománypolitikai irányelvek végrehajtásában a könyvtárra jelentős feladatok, és pedig sajátosan könyvtári, legésszerűbben itt megoldható feladatok várnak, olyan könyvtárra gondolok, amely korszerű szintézisben feloldotta az előbbi alternatívákban felvillantott ellentmondásokat: az ellentmondást

a könyvtári feladat magáértvalósága és másértvalósága, önállósága és az érdemi kutatással való egybeolvadása,

a könyvtárosság mint tartalmatlan, csupán a szolgálatra néző technika és mint a tartalmakban való öncélú elmerülés,

az alkotó kutatáshoz való viszonyban mint a megrendelő instrukciót követő passzív szolgálat és mint utat mutató aktivitás

között. Ez a könyvtári modell megtartja és magasabbra emeli az előző fejlődési szinten létrejött könyvtári technikát, szervezetet és metodikát, de olyan könyvtárosok kezébe adja, akik mint szaktudományos specialisták, az irodalom tartalmainak és a kutatók problémáinak értőként képesek a potenciálisan és aktuálisan szükséges információk kiválasztására, rendszerezésére. Akik a szakirodalom termelési és fogyasztási oldalával egyaránt lépést tartva, informálódva és informálva, produktív kutatóként és másokat szolgálva könyvtárosok. Nem könyvtárosnak is rossz, kutatónak is rossz öszvérként, hanem a „főidejű” kutató partnere- és tükörképeként. Itt is, ott is alkotó és informatív mozzanatok váltják egymást, csak más arányban. A tudós könyvtáros személyén keresztül létrejön a visszacsatolás a tudományos információ termelési és fogyasztási ciklusa közt. Maga a könyvtár egyrészt fokozottan elkülönül a kutatástól, mert a gyűjtést és informálást autentikus tudományos feladatként végzi és mert illetékességi körébe, szervezetébe von olyan tevékenységeket, amelyeket a tudós, a kutatóintézet eddig magának tartott fenn. Ugyanakkor elmosódik, sőt meg is szűnik a tudománytól való eddigi szervezeti és funkcionális különállása. Megszűnik úgy, hogy maga is érdemi tudományos tevékenységek tűzhelyévé válik és megszűnik úgy is, hogy teljes értékű munkamegosztásos partnerként bekapcsolódik kutatási programokba. Nem a raktári könyvek Mont Blancjával dicsekszik többé, hanem azzal, milyen ügyesen tudja a gyűjteményi organizmust fenntartani s ugyanakkor az éppen szükséges könyvet a funkciójának megfelelő helyre, a kutató keze ügyébe juttatni. Egyáltalán: *nem a mozdulatlan könyv, hanem az ezerféle formát öltő, folyton útban levő információ lesz a könyvtári munka tárgya.*

I. CSÚRY: DIE BIBLIOTHEKARISCH-INFORMATORISCHE TÄTIGKEIT IM LICHT DER WISSENSCHAFTSPOLITISCHEN RICHTLINIEN DER UNGARISCHEN SOZIALISTISCHEN ARBEITERPARTEI

Die grundlegende Bedeutung des angehäuften und sich geschichtlich fortwährend anhäufenden Bestandes der Wissenschaft (d. h. der sich in der Gestalt von Büchern und Bibliothekssammlungen verkörpernden, vorhandenen menschlichen Kenntnisse) wurde bisher neben den neu erworbenen Kenntnissen, bzw. im Verhältnis zum Ertrag aktueller Forschungen nicht genügend berücksichtigt. Der Aufsatz erörtert, daß und wie jedoch dieser Umstand einen wesentlichen Aspekt der sozial und wirtschaftlich tätigen Wissenschaft, der Wissenschaft als erstrangigen Produktivkraft darstellt und zur Grundlage einer zeitgemäßen wissenschaftlichen Bibliothekspolitik gelegt werden sollte. Es wird auf die allgemeine Tendenz des Parteibeschlusses hingewiesen, daß darin die Kontrolle über die vorhandenen Schätze der Wissenschaft, die Orientierung über den neuesten Stand der internationalen Forschungen, die Anwendung fertiger Ergebnisse (also ausdrücklich bibliotheks-, bzw. informationsbedürftige Tätigkeit) als mit der Produktion neuer wissenschaftlicher Ergebnisse gleichwertige Aufgaben gestellt werden. Es kann trotzdem heute noch als eine ziemlich allgemeine funktionelle Einseitigkeit der wissenschaftlichen Institutionen betrachtet werden, daß sie ihre Kräfte vollends auf unmittelbare Forschungsaufgaben konzentrieren, während sie die mittelbaren Aufgaben, darunter die aktive und die passive Information, nebensächlich behandeln, ja gänzlich vernachlässigen. Die Forschung leidet deshalb Mangel an rezeptiven Kräften, an gelehrten Köpfen, die zum Empfang und zur Vermittlung von Information nötig wären. Die Problematik der bibliothekarisch-informatorischen Tätigkeit tritt als integrierendes, strukturelles Element des Systems der produktiven und wissenschaftlichen Tätigkeiten auf. Die Bibliothek soll ihre starre funktionale und organisatorische Sonderstellung aufgeben, und die Sammlung von Literatur, sowie die literarische Information als authentische wissenschaftliche Tätigkeit verrichten.